

ACC. N:R **M. 10637**: 1-12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Ida Mattsson
Härad: Medelstads Adress: Gunnarstorp, Tving
Socken: Tving Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1948 Född år 1891 i Tving

Helmtal.

s. 1-12.

Lu F 57.

554

122/212d

ACC. N:R

M. 10637: 1.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: Ida Mattsson

Härad: medelsta

Adress: Gunnetorp Tring

Socken: Tring

Berättat av:

Uppteckningsår: 1948

Född år 1891 i Tring

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

T

S. 12

Halmtak

här i Blekinge hade de halmtak
bara på ladugårdar och uthus.
Alltså påsten till ladugården lades
stolpar sattes upp och väggarna
temrades. så lades takstolen span-
ten restes och vid var spant fäst-
ades ett kantband. så spikades slakor
på spanten med en alns mellanrum.
på längden av ladugården till
slakorna skulle vara gran. Till
halmtak skulle vara strid (gras)
rogkalm eller vass eller sävjer vass
och sävjer skulle skördas på.

sammaren torkas och bindas i buntar.

Rogen skulle tröskas med slaga slagan
bestod av två delar hängel och drum-
pel. drumplen var en rätt grov klump
hjulad ättakanti för såden skulle
gå ut bättre när de tröskade hängelen
var smalare den skulle de hålla i
när de tröskade. I den ene ännen av
hängelen och drumplen var knappa
joda och så va de ihopabundna
med en hela hela var ä antingen
de torkade ålaskinn eller råläder.

Slagan skulle va joda av avenbok
för kon skulle va styrke. I ä
tröskads rogen och halmen jodas
sepp det vill säga alla den fine
halmen ristads. Län så lå va vara
de grova sträen kvar så bunkads

kalmen i stora bunkar. Då mårte va
uppjorde kalm till tak-annars-dugde
-då inte. Benvarsen-dels slädde di mår
lic och lils skar med risbit. Lå
skaffades takrafta till o binder kalmen
mår. Då skulle va raka fina rafta
inte för-grava alla slags trä-användes
men hasselraften var den bästa. Lå
-anskaffads väjor då skulle va långa
fina björkeväjor väjorna kvistads så
-då blev bara toppagrenarna kvar
så smoddes di och lades i vatten för
di inte skulle torka. När taktäckn-
ingen skulle börja så byggdes ställn-
ing i stalparna på Ladugården var
hol borrade avredda till när di
skulle bygga ställning alltså några
stänger av starkt trä antingen

avenbok eller ek - anskaffades stängerna
räddas i den ene ännen och slags in
i holet på stolpen så jordes så
utav stänger i den ene ännen på
stängerna högs några hak så lades
stängerna i kors och starka rep bands
om. Då placerades en såre under var
stäng som var inslagen i stolparna
så lades några plankor på stängarna
och stälningen var färdig. Då börjades
täckningen då måste vara två
en till o täcka och en till o kantlänga
Halmbunkarna och då andra materi-
alet bars upp på stälningen på en
stege. Då börjades täckningen från
vänster åt höger. Halmen lades på
till di fick inskade tjocklek på
taket ett riktigt kalmbak skulle

V obs.

va 12 tum tjockt så foträtter till
hela bleket var lakt så tog di en
takraft och lade på bleket och
band fast med tackvajer väjorna
stacks ner i halmen och snoddes
om takläkten så stacks väjan
upp igen också slogs ett halvslag
och så stacks storännen ner i taket
Så börjades nästa blek för varje
blek som lades togs en takraft
halmen skulle jämnas ut väl så då
inte blev några hak eller trappor
och så foträtter till di kumm upp
till ryggyäsen och så täcktes nästa
sida också återstod ryggningen.
När di inte räckte ifrån stälningen
och täcka så hade di en takstäng
och stä på den bandes fast i ryggy-

-äsen med starka rep eller kättingar
-den plättades alltefter som de täckte.
När de täckte i en vinkelbyggnad så
fick de lägga bleken mot varandra
i riktning så de bildade en ränna
för vattnet o rinna i. Ryggningen på
taket lades med löshalm som höls
fast med täckkråkor kråkorna jades
av eke de högg till ekerkiar och
borrade hol i i varje skia skulle
vara fyra hol skian var en alm
lång i varje hol skulle tillknygna
enepinna stas i så spikades två
skior ihop i den ena ämmen på
så sätt att de kunde placera dom
på ryggsäsen en skia på var sida
om ryggingen och kråkan var
färdig. När de hade färdigryggat

taket så låg på kräken en meter
imman var kräka. Så högg de långa
granstänger och placerade på pinnarna
i kräkan på längden av taket fyra
stycken de skulle hålla ryggningen
så man inte blåste bort. Så skulle
taket klippas med en lång sax avsedd
endast för tackklippning. Så var en
gammal smed kallad smed-Pälle han
bodde i Buan i Fing men han är
död för många årtionden sedan ¹⁹⁰¹ han
gjorde sådana saker. Taket klyptes
uppi från och nedåt så räfsades då
med en vanlig käräfsa. Takskägg
kallades kopsen ingan den blev
iordningskänd. Till kopsen användes
en tackbräda tackbrädan var jätte
av en meter lång bräda och en

åtta tio tum bred brädan var refflad
på längden och så var ett handtag
ditspikat. Först klippts tackskägget
sedan bankads dä med tackbrädan
så kopsen blev jämn och fin.

Sedan slogs vinnskiorna upp på
gavlarna di sågades i vinkel i
den ännen som skulle va upp - de
skulle va 8 tum breda så slogs
di fast den snede ännen upp i
nacken och den andre ner vid
kopsen och så slogs den andra
brädan upp vid den andra sidan
med den snede ännen mot den första
så lades en bräda vid var sida
upp på taket och spikades fast
i vinnskiorna. Di bräderne skulle
hindra så inte kalmen på taket

skafte 8

bläste - av. Ett sådant halmtak
varade i minst 50-år. Den utbyggnad
som finns på sidan av Ladugårdstak
ner vid kopsen och som är försedd
med dörren kallas för slenraglugg
där sändes höet upp. En stegle så
lång så han räcker upp till rygg-
åsen användes alltid vid takåkning
stegen varierar i längd och bredd
allt efter som Ladugården är hög
till. En stegle är gjord av två
sågade slantar av gran med iborr-
ade pinnar en halv aln mällan var
pinne. När då blev ett dropp på
ett halmtak så gick de laga då
på byggspråk kallat tjärka taket
de gick riva av ett så stort kol
så de kom till en takraft och

så fick de ta en halmtjark - och lägga på och så binda fast med takvidjor i raften. Vass och sävtak lades likadant som kalm. Forretak lades endast på stugor och då skulle de vara näver i under och så planterades taklök på taket dels som prydnad och dels för att inte torven skulle glida när taklöken började växa så växte allihop torvene ihop på taket. Halmtak var givetvis mycket eldfarliga särskilt på sommaren för den skull så hade de gnistsläckare i skorstenen en böjd bläckplåt över skorstenen. De skadligheter som inkräktade på halmtakets livslängd så väl som på andra tak var den s. k. tidens

hand rängn solken och bläst invärkade
med tiden på taket o prätte upp - då.
Halmtak ansåg man för o va bättre
än spåntak dils därför att fodret
inte korkade så lätt under ett halm-
tak och dils därför att halmtaget
varade längre än ett spåntak.
Halmtaken är de äldsta kända taken
på Ladugårda sedan kom spåntaken
för så där en 50-år sedan och nu
på 1900-talet har ju olika slags
takbeläggningar kommit i bruk såsom
tegel Eternit o. d. Kundera fins här
inga halmtak av den anledningen
att någon takhalm inte fins o
uppbirga takhalmen skulle ju som
bekant slagträskas och nu fins
-då ingen som gör -då nu har.

...di ju sina tröskvärk och ängtröskor.

För kunde de få takhalm för 2 öre kg
och om då fanns någon nu så fingo
de ge minst 10-15 öre för en 50-å 60-år
sedan fick inte en taktäkare mer
än 1 krona om dagen men sedan
höjdes ju daglönen undan för undan
alltefter som åren gick så nu på
senare tiden var den uppe i 5 kr.

En dödsolycka i samband med
takläggning inträffade på Kramun-
gården i mårsta i Hving en kar

Petter Åkeron isprån Paddryd i Hving
täckte taket. Han stod upprätt på
ryggåsen så gick gårdens pigor
nedanför på gården han så några
skämtsamma ord till henne tog så överba-
lansen och föll och bröt nacken då hände för 45 år
sedan